

1. Същност на данъчния процес. Нормативна основа. Понятие. Предмет и метод на регулиране.

Данъчната дейност се осъществява на основата на определени процесуални правила, които образуват данъчния процес. Данъчният процес обхваща процесуални правила, въз основа на които се осъществява дейността на органите на приходите и публичните изпълнители по повод възникнали техни задължения. Данъчният процес се развива и в съдебното обжалване на ревизионни актове, а също и където се прилагат норми на материалното данъчно право, доброволно и принудително събиране на държавни вземания.

Данъчният процес в широк смисъл:

1. Производство по регистриране, административно..... и деклариране.
2. Производство по установяване на данъци.
3. Производство по обжалване на ревизионни и други актове.
4. Производство по обезпечаване на данъчни вземания.
5. Производство по погасяване на данъчни вземания.
6. Производство по установяване на данъчни нарушения и налагане на

санкция(установяването става чрез конкретизиране на субект и размер чрез ревизионния акт)

Всички тези производства се развиват и прекратяват чрез производства от процесуален характер.

Данъчният процес в широкия смисъл е дейност по прилагане на данъчно-правните норми, които спадат към процесуалното данъчно право. По своето същество данъчният процес е специфичен, особен вид административен процес с оглед спецификата на материалното данъчно право, което и в процесуалните му форми има специфични отклонения. Поради това наред с административния процес се говори и за данъчен процес. Понятието процес е по-широко и включва отделни производства, всяко от които има особености. Данъчният процес е съвкупност от всички данъчни производства, уредени не само в ДОПК, но и съдържащи се в останалите материални данъчни закони.

Особено съществено място в ДОПК е отделено на безспорното производство – за издаване на ревизионен акт за установяване на данъчно задължение. От законосъобразността на този акт зависи по-нататъчното развитие процеса – контролното производство. Всички общи разпоредби на ДОПК са създадени с цел подпомагане на безспорното производство, което се гради от юридически действия. Процесуалните действия имат смисъл само доколкото могат да подготвят крайният акт и са недопустими ако липсват предвидените в закона условия.

Данъчният процес е и съвкупност от процесуални правоотношения. Законосъобразно развитие на данъчното правоотношение е на лице, когато лицата и държавата действат съобразно правата и задълженията, включени в ПН. Незаконсъобразното развитие на данъчното правоотношение е не плащането на изискуеми публични вземания под формата на данъци. Задачата е с помощта на държавата да се осъществи данъчното вземане. Всички данъчни производства, включени в единния данъчен процес следват една цел – гарантиране на правата и задълженията на данъчно задължените лица и администрацията на приходи в бюджета.

Извън данъчното право остават организационни и вътрешно служебни отношения в рамките на приходната администрация и осъществяваната от тях материално-техническа дейност. При тези отношения не възникват процесуално-данъчни отношения и не се издават данъчно административни актове.

Източници - Властнически актове на компетентните органи на държавата, в които се съдържат задължителни правила за поведение и правни норми в сферата на данъците. Съгласно ЗНА източниците са степенувани по юридическата си сила в зависимост от мястото на издалия ги орган в държавната йерархия. Но независимо от различната си юридическа сила всички нормативни актове имат еднаква задължителна сила. Видовете производства се регулират от почти всички степени нормативни актове. Към данъчните производства отношение имат чл. 45, 114, 115 от КРБ, но основният нормативен акт е ДОПК.

Целта на законодателя с приемането на ДОПК е създаването на единен, интегриран, модерен процес, прилаган от лицата-клиенти на приходната администрация и нейните органи.

ДОПК урежда установяването на данъчните задължения, производствата за събиране на данъчни вземания, възлагане на ..... ДОПК кодифицира производствата за установяване, обезпечаване и събиране на държавните вземания.

Статутът, устройството и дейността на Националната агенция по приходите и правомощията на органите и са уредени в ЗНАП. Статутът на Агенцията за държавни вземания и на органите и е уреден в ЗСДВ. Установяването, обезпечаването и събирането на местните данъци се извършва от общинската администрация по реда на ДОПК. В тези производства те имат правомощия на приходи. Според разпоредбите на Закона за акцизите и данъчните складове(ЗАДС) административното задължение за акциз се събира от органите на митническата администрация.

Данъчният процес е специфичен, особен вид административен процес. В ДОПК §2 посочва субсидиарно приложение на ЗАП и ГПК, т.е. техните норми запълват празнотите в ДОПК.

Данъчният процес може да се раздели на актове от системата на данъчните закони и актове привлечени от други правни отрасли(регламентирани в материалните данъчни закони). Естеството на данъчната дейност налага материалните данъчни закони да включват и отделни процесуални производства. Процесуални правни норми се съдържат и в някои подзаконови нормативни актове по прилагането на материалните данъчни закони, които уреждат отделни процесуални институти.

Според това какво и как се регулира, нормите се делят на материални и процесуални.

1. Материалните ПН - уреждат системата и структурата на органите, тяхното правно положение и компетенции, правата и задълженията на носителите на данъчните задължения и приравнените към тях лица. Те очертават правния механизъм в неговата статика.

2. Процесуалните ПН – регулират динамиката по осъществяване на материалните ПН в областта на установяването, обезпечаването и събирането на данъчните вземания. Те са свързани с въпроса – Как, при каква процедура ще се реализират породените в сферата и правоотношения. Съвкупността от всички тези правни норми образуват Данъчното Процесуално право.

Предмет – Обществените отношения по прилагане на материалните процесуални данъчни норми, конкретизирани в отделни производства – регистрационни, контролни, дейност по обезпечаване. По конкретно предмета на регулиране е установяване на данъците, обезпечаване и събиране на данъчни вземания от органите на Националната агенция по приходите и обезпечаване и принудително събиране на държавни вземания от органите на Агенцията за държавни вземания.

Метод – Властнически метод като средство за регулиране се обуславя от характера на обществените правоотношения, спрямо които се прилага. Особеното за тези отношения е, че разкриват юридическото неравенство на страните, участващи в тях. А това са – органите на Националната агенция по приходите, които осъществяват държавно властнически правомощия и се намират в господстващо доминиращо положение спрямо другите участници. Властническият характер се проявява, независимо какво е съдържанието на конкретното управленческо отношение, т.е. дали за лицата се създават права и предимства или им се възлагат задължения.

2. Принципи на данъчния процес. Основни принципи. Видове.

Отделните видове производства в ДОПК се развиват на основата на следните принципи:

1. Законност.
2. Обективност.
3. Служебно начало.
4. Самостоятелност и независимост.
5. Добросъвестност, равенство на страните при производството и правото на защита.
6. Право на защита.

Принципът на законността е уреден в КРБ. Приложен в уредените в ДОПК производства той означава, че органите по приходите и публичните изпълнители действат в рамките на правомощията си, установени от закона и прилагат законите точно и еднакво спрямо всички лица. Законността още

означава, че всички действия на органите по приходите и публичните изпълнители следва да са съобразени с ДОПК, ЗСДВ и други приложими закони. Така ще бъдат законосъобразени и приложени и материалните данъчни закони и осигурителните закони. Гаранция за това е ПН-ма, според която истината за фактите се установява със средствата предвидени в ДОПК. Този принцип изисква, когато в международен договор, ратифициран и влязъл в сила за РБ, се съдържат разпоредби различни от тези на ДОПК да се прилагат разпоредбите на договора.

Принципът на обективността е изразен в установеното за органите по приходите и публичните изпълнители задължение да установяват фактите и обстоятелствата безпристрастно, което е от значение за правата, задълженията и отговорността на задължените лица в производствата по ДОПК. Този принцип е и в установеното задължение за обективна преценка и анализ на събраните доказателства – чл. 37, ал.1, изр. 1 от ДОПК.

Принципът за служебно начало е непосредствено свързан с първите два принципа. Според този принцип органите по приходите и публичните изпълнители се дължат служебно, т.е. по собствена инициатива в рамките на правомощията си, да установяват факти и обстоятелства от значение за установяването и събирането на публичните вземания, включително и за прилагане облекченията, определени в закона.

Според принципа за самостоятелност и независимост органите по приходите и публичните изпълнители осъществяват производствата от ДОПК самостоятелно. При изпълнение те са независими и действат само въз основа на закона. Това означава, че те сами решават въпросите в рамките на правомощията си. Изключенията са изрични посочени в ДОПК. Това са:

1. Когато са налице основания за отвод или самоотвод.
2. При трайна невъзможност за изпълнение на служебните задължения. Тогава Изп. Директор или териториален директор на Националната агенция по приходите могат да изземат разглеждането или решаването на определен въпрос или преписка от орган по приходите и да възложат тези правомощия на друг орган, равен по степен на първия орган – чл. 7, ал. 3; чл.76 от ДОПК.

Принципът за добросъвестност, равенство на страните при производството и правото на защита се отнася за добросъвестното изпълнение на процесуалните права, което е задължение за участниците в производството и техните представители. Те и всички лица, заинтересовани от изхода на производството имат равни процесуални възможности да участват в тях за защита на своите права и законни интереси. Равенството е само за лицата заинтересовани от изхода на производството. Те са с равни процесуални права, изразяващи се в еднаквата възможност да сочат доказателства, правят възражения и обжалват конкретни актове. Процесуалното равенство между органите по приходите и публичните изпълнители и останалите участници в производството се осъществява в един по-късен етап в процеса на съдебното обжалване.

Принципът за правото на защита е нормативно уреден в чл. 6, ал. 3 от ДОПК. Според него органите по приходите и публичните изпълнители са длъжни да осигурят на участниците в производствата възможност да упражняват процесуалните си права и правото си на защита. На това задължение съответства правото на задължените лица да им бъдат разяснявани правата в производствата по ДОПК, включително ..... административното изпълнение и съдебното производство, както и да се предупреди за последиците от неизпълнение по чл. 17, ал. 1, т. 2.

Макар че не е изведен като самостоятелен принцип, но от цялото съдържание на ДОПК следва принципа за бързина и процесуална икономия. Производствата в ДОПК са така уредени, че чрез кратките процесуални срокове, съставянето на ревизионният доклад, мълчаливият отказ, не спирането на изпълнението на ревизионният акт и други се постига бързина и процесуална икономия от към време и на други части от съдържанието на данъчния процес.

3. Участници, субекти и страни в данъчния процес

Кръгът от участниците в данъчния процес е широк, но всеки от участниците заема различно процесуално положение, притежава различни права и задължения и играе различна роля в процеса.

Участниците в процеса се разделят на три групи:

1. Участници.
2. Субекти.
3. Страни.

Понятието “участник” е най-широко от трите. То включва в себе си субектите и страните на процеса. Като участник в данъчният процес може да бъде определен всеки правен субект, който е носител на процесуални права и задължения, има определено отношение към процеса и изпълнява някаква процесуална роля.

Субектите на данъчния процес са всички правни субекти, които могат да встъпят в данъчни процесуални отношения и да бъдат носители на данъчни процесуални права и задължения. Те притежават права и задължения подобно на всички други участници в процеса, но и имат право да извършват определени процесуални действия във връзка с започването, развитието и приключването на данъчния процес. Именно участниците в различните производства, чийто действия имат решаващо значение за процеса се определят като СУБЕКТИ. Те изпълняват основна функция в процеса и затова към субектите се отнасят страните и решаващият спора орган. Останалите участници като свидетели, вещи лица и други само подпомагат органа по приходите. С действията си те не могат да сложат началото на процеса, да го придвижат напред и да го приключат, следователно те не са субекти на данъчния процес.

Субекти на процеса са органи на Националната агенция по приходите, които встъпват в процесуални отношения по различни поводи – ревизия или проверка, издаване на актове, налагане на обезпечителни мерки, санкции и други. Условие за да могат да участват в данъчни правоотношения е те да имат административна правосубектност. Това означава да имат нормативно призната способност да са носители на данъчни правомощия, т.е. носители на данъчни процесуални права и задължения. Не е необходимо те да са признати за юридически лица. Такова качество има само Националната агенция по приходите. За нейните органи е достатъчно наличието на качеството правосубектност.

Страни в процеса са всички правни субекти, които участват в процесуалните правоотношения и чийто права и законни интереси могат да бъдат засегнати от издаваните актове на приходната администрация или за които тези актове биха породили задължения.

В производствата по регистрация, извършване на данъчна проверка или ревизия, издаване на актове и други, органа по приходите все още не е страна в процеса, защото той е решаващ орган - господар на процеса. Той е участник и субект, но не е страна в процеса. В тези производства органа по приходите решава поставените въпроси и издава съответните актове, а тези две качества – на решаващ орган и страна са несъвместими. Затова органа по приходите придобива качество на страна в процеса, в етапа на съдебното обжалване, както и когато се използват извънредните способности за контрол, т.е. когато спорът се решава извън рамките на администрацията.

Като съпоставим участниците, субектите и страните можем да кажем, че участниците включват субектите и страните, субектите включват страните и решаващия орган, а страните включват само тези субекти, чийто права и интереси могат да бъдат накърнени. ДОПК определя страните и участниците в производството в чл. 9, ал. 1 и 3.

4. НАП и АДВ – СТАТУТ, СТРУКТУРА И КОМПЕТЕНТНОСТ. ДАНЪЧНИ ПРАВОМОЩИЯ НА ОБЩИНСКАТА И МИТНИЧЕСКАТА АДМИНИСТРАЦИИ Персонална компетентност

Орган по приходите може да бъде само определено ФЛ. Това лице следва да е назначено в приходната администрация по установения ред и към съответната служба от момента на създаване на съответния акт.

Органи на НАП

- изпълнителен директор;
- териториални директори и техните заместници;
- директори на дирекции и началници на сектори;
- служители, заемащи длъжност

за Централното управление – главен експерт по приходите, старши експерт по приходите, експерт по приходите

за териториалните дирекции - главен експерт по приходите, старши експерт по приходите, експерт по приходите

главен публичен изпълнител, старши публичен изпълнител, публичен изпълнител (трудова правоотношение)

само за Централното управление – държавен експерт по приходите, държавен инспектор по приходите, държавен публичен изпълнител – служебно правоотношение

Компетентност

- изпълнителен директор на НАП – чл. 1. ЗНАП
- териториален директор – чл. 11 ЗНАП
- компетентност на териториална дирекция – чл. 8 ДОПК
- орган по приходите – чл. 7, ал. 1 ДОПК
- публичен изпълнител – чл. 7, ал. 2 ДОПК

Правомощия на органите по приходите са уредени в ЗНАП, ДОПК и ЗСДВз. Публичните изпълнители осигуряват вземанията (не държавните изпълнители!).

В Закона за събиране на държавните вземания са уредени структурата, функциите, правомощията на публичните изпълнители на Агенцията за публични вземания. Те само събират, но не установяват публичните вземания.

ЗСДВз.: чл. 85 ал. 1 т. 1, т. 3, т.4 ; чл. 85 ал. 2 ; чл. 86

уреждат правомощията на общинската администрация по отношение на местните данъци и такси. Правомощията са уредени в чл. 4 ал. 6 на ЗМДТ, а редът – в ДОПК.

Акцизът като вид данък от 2006 г. съгласно Закона за акцизите и държавните складове се администрира от митническата администрация (чл. 104 ал. 1, 2 и 3 ЗАДСкл.).

От 2002 г. Администрирането на публичните вземания за такси става от общинските дирекции (финансова децентрализация). С изменения в Конституцията от 2002 г. общинските администрации разполагат с право да определят и събират местните такси, а измененията на Конституцията от 2006 г. им предоставят право да определят размера на местните данъци в определени от закона граници.

Със ЗНАП са предоставени определени властнически правомощия на специализирания държавен орган НАП. Съгласно чл. 1 от ЗНАП Агенцията осигурява и обезпечава събирането на публични вземания – данъци, задължително обществено осигуряване, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително обществено осигуряване. НАП може да установява и други публични държавни вземания, когато това е предвидено в закон. Правомощията на НАП са стеснени чрез делегиране на правомощия на общинските администрации и митническата администрация.

СТРУКТУРА НА НАП – централно управление - ЦУ и териториални дирекции - ТД

Структурата на НАП е уредена в чл. 6 ЗНАП – двустепенна структура, която се дели на Централно управление и на териториални дирекции. В териториалните дирекции могат да се създават дирекции, отдели и сектори.

Компетентността е установена в ДОПК, обхваща обуславя териториалната компетентност на органа по приходите. Само органи по приходите могат да извършват проверка на ф.л. и ЕТ, постоянен адрес е адресната регистрация, където лицето е избрало да живее. Закон за гражданската регистрация – легално определение за постоянен адрес.

Всяко Ф.Л. има само един постоянен адрес. Постоянния адрес на ЕТ съвпада с постоянния адрес на Ф.Л., което е регистрирало ЕТ. Компетентна да извърши процесуалните действия по отношение на неперсонифицираните дружества е дирекцията по адреса на управление, същото се отнася и за осигурителните каси рег. по осигурителния закон. С нотариално заверен препис от учредителния договор, когато в него не е посочен адрес на управление, за такъв се смята постоянния адрес или съответно адреса на първия посочен съдружник. Ако липсва учредителен договор, компетентна е тази ТД, която първа извърши процесуални действия по установяване на задължения за данъци

По отношение на местните ЮЛ, компетентна е ТД по седалище на ЮЛ. –чл.12 от ТД. Седалище на търговеца е населеното място където се намира управлението на дейността му. При регистрирани клонове и търговски представителства на чуждестранно лице, компетентна е ТД по съдебна регистрация, или при регистриране на търговско представителство в Българска Търговско - Промислена Палата

За чуждестранните лица – ТД по местото на извършване на дейността или на управлението на чуждестранното лице, а това е мястото на стопанска дейност, база или мястото на ефективното управление ; Когато ЧЛ е задължено за доходи от НИ – ТД по местонахождение на първия придобит недвижим имот.

Когато не може да бъде установен адреса на ..... тогава компетентна ТД – София.

ДОПК - съдържа определение за място на стопанска дейност параграф 1, т.5

Чл.8 ал. 3 и 4 от ДОПК.

Правилното установяване на КТД е важно защото ако акта е издаден от друга ТД то същият ще бъде нищожен поради липса на териториална компетентност.

ЧЛ.8 от ДОПК.

НАП е специализиран финансов орган в структурата на Министерството на финансите. Тя е самостоятелно ЮЛ на бюджетна издръжка. Представява се и се ръководи от изпълнителен директор. Орган на управление е Управителния съвет.

АГЕНЦИЯ ЗА ДЪРЖАВНИ ВЗЕМАНИЯ

Агенцията за държавни вземания е ЮЛ, специализиран финансов орган в структурата на Министерство на финансите, самостоятелен орган на бюджетна издръжка. Представява се и се ръководи от изпълнителен директор. Структурата ѝ включва Централно управление и териториални подразделения, съвпадащи с областните центрове. Устройството ѝ е уредено с Устройствен правилник. Агенцията за държавни вземания е отговорна за обезпечаване и събиране на публични вземания, освен ако това не е в компетенциите на НАП. АДВз. Има по-широки правомощия от НАП:

- установява и събира определени със закон частни държавни вземания;
- представлява държавата в производства по несъстоятелност, когато държавата е кредитор на частни вземания;
- ръководи и стопанисва места за публична продажба;
- приема, съхранява, управлява и продава имущества, придобити от държавата по производства по несъстоятелност и всички отнети в полза на държавата вещи.

Редът за упражняване на тези правомощия е уреден в ДОПК.

5. Данъчни субекти. Данъчно задължени лица (ДЗЛ) – права и задължения

Данъчни субекти са всички правни субекти, които встъпват в данъчно-процесуални отношения и са носители на данъчни права и задължения. Тези субекти имат право да извършват определени процесуални действия по отношение започването, развитието и прекратяването на данъчния процес. Следователно те изпълняват основна функция в процеса. Данъчно задължени лица (ДЗЛ) могат да бъдат и ФЛ, и ЮЛ, но във всеки случай тези лица следва да са задължени да удържат и внасят данъци и да отговарят за горните две задължения. Носители на задължението за данъци са тези лица, които понасят имуществената тежест и които са посочени в материалните данъчни закони (ЗКПО, ЗДДФЛ, ЗДДС и т.н.). Задължени да удържат и внасят данъци са обикновено работодателите, които са задължени да удържат данъци при източника, регистрираните по ЗДДС лица и т.н. Когато в данъчния закон е предвидено, че определено лице е задължено да удържа и внася данъци, за това лице се прилагат правилата, които се отнасят до правата и задълженията за субектите в производствата по ДОПК. Удържаните и внесените от тези лица данъци се смятат за платени от името и за сметка на лицето, от чието възнаграждение или плащане са били удържани. Тази разпоредба се отнася и за случаите, когато не е имало внасяне на данък. Напр. работодател, който е длъжен авансово ежемесечно да удържа и внася дължим данък за доходите от трудово правоотношение (ТПО). В случаите, когато тези лица не удържат и не внасят данъка, те отговарят солидарно с носителя на задължението за неударжания и невнесен данък.

ДОПК е уредил и задълженията на т.нар. отговорни трети лица. Отговорността на тези лица е винаги изрично уредена в нормата на закона. Такива лица са:

- лицата, които в предвидените от закона случаи имат задължението да внасят данък на друго лице – носител на задължението, напр. при недееспособно или малолетно лице;
- лица, задължени да удържат и внасят данъци, когато тези данъци не са внесени в срок.

Когато данъкът е удържан, но не е внесен, за лицето е предвидено задължение да погаси изцяло тези публични вземания, а отговорността на носителя на задължението се погасява. В този случай ДЗЛ е трето отговорно лице. Отговорността на тези лица се установява с ревизионен акт. Ако този ревизионен акт е влязъл в сила и междуременно задължението за плащане на данъци е отпаднало, то отпада и отговорността на тези трети лица.

Законът урежда и някои изключения. Връщането на вече платени суми става чрез производствата по прихващане и възстановяване. ДОПК изрично е уредил, че отговорността на третите лица се реализира дори и в случаите, когато публичното вземане е погасено поради наличието на три от основанията за погасяването му. Тези основания са изброени в чл. 168 от ДОПК:

Начин на погасяване

Чл. 168 ДОПК: Публичното вземане се погасява:

1. когато е платено;
2. чрез прихващане;
3. по давност;
4. при опрощаване;
5. при смърт на ФЛ – след изчерпване на имуществото му, освен ако наследниците или други лица отговарят за публичното задължение;
6. след разпределение на постъпленията от осребряване на актива на ЮЛ, обявено в несъстоятелност, освен ако други лица отговарят за публичното задължение;
7. при заличаване на ЮЛ след прекратяване с производство по ликвидация, освен ако други лица отговарят за публичното задължение.

ДОПК предвижда особена отговорност на третото лице – отговорността на член на орган на управление или управление на ЮЛ (Чл. 19. (1) Когато член на орган на управление или управител на задължено лице по чл. 14, т. 1 и 2 укрие факти и обстоятелства, които по закон е бил длъжен да обяви пред органа по приходите или публичния изпълнител и вследствие от това не могат да бъдат събрани задължения за данъци или задължителни осигурителни вноски, той отговаря за несъбраното задължение. (2) Управител или член на орган на управление, който недобросъвестно извърши плащания в натура или в пари от имуществото на задължено юридическо лице по чл. 14, т. 1 или 2, представляващи скрито разпределение на печалбата или дивидент, или отчужди имущество на задълженото лице безвъзмездно или по цени, значително по-ниски от пазарните, вследствие на което имуществото на задълженото лице е намалало и по тази причина не са изплатени данъци или задължителни осигурителни вноски, отговаря за задължението до размера на извършените плащания, съответно до размера на намалението на имуществото.)

1. Укриване на факти и обстоятелства, които управителите или членовете на органи на управление са били длъжни да обявят пред органа по приходите или публичния изпълнител. Укриване е налице, когато лицето е знаело за тези факти и обстоятелства и въпреки това не ги е обявила. Допълнително условие : в следствие от това укриване да не могат да бъдат събрани задълженията за данъци.

2. Недобросъвестно извършване на плащания в натура или пари от имуществото на ЗЮЛ и тези да доведат до скрито увеличение на печалбата или дивидент, да водят до отчуждаване на имущество на ЗЛ, да води до отчуждаване на имущество на цени по-ниски от пазарните. Като резултат от тези по-ниски плащания следва имуществата да е намалало и по тази причина да не са изплатени дължимите данъци.

Тази разпоредба касаеща трети лица – управители на органи на управление, не може да бъде отнесена за извършени действия преди 1.1.2006 г.

Задължения за уведомяване при обявяване при несъстоятелност и при прекратяване, прехвърляне, преобразуване на предприятие.

Чл. 77. (1) В случаите на заличаване на едноличен търговец от търговския регистър, както и при прекратяване на юридическо лице - търговец, прехвърляне на предприятие по чл. 15 от [Търговския](#)

закон или при преобразуване по реда на глава шестнадесета от Търговския закон, търговецът уведомява териториалната дирекция на Националната агенция по приходите по седалището на търговеца в срок не по-късно от 7 дни преди подаване на съответното заявление за вписване на подлежащото на вписване обстоятелство. Териториалната дирекция на Националната агенция за приходите издава на търговеца удостоверение за уведомяването и изпраща служебно на Агенцията по вписванията съобщение за наличието или липсата на задължения за данъци и задължителни осигурителни вноски при условията и в срока по чл. 87, ал. 6. В удостоверението и съобщението не се включват задължения, които са обезпечени по реда на този закон. Удостоверението по изречение второ се прилага към заявлението за вписване. (2) Доказателството за уведомяване на териториалната дирекция по местонахождение на окръжния съд, извършващ вписването по ал. 1, се прилага към внесеното в съда искане и е условие за разглеждането му.

Чл. 78. (1) В случаите на искане за откриване на производство по несъстоятелност, направено от длъжника или от негов кредитор преди внасянето на молбата в съда, се уведомяват Националната агенция за приходите и Агенцията за държавни вземания. (2) Прилагането на доказателство за уведомяването по ал. 1 към внесената в съда молба е условие за разглеждането ѝ и за образуване на делото по несъстоятелност.

6. Данъчна информация. Ред, разкриване и опазване на данъчна информация (чл.72 до 75 от ДОПК)

При изпълнение на своите служебни задължения органа по приходите и всички от НАП получават информация относно статуса на ЗЛ, която са длъжни да не разпространяват (подписват декларация при встъпване в длъжност). Данните, представляващи данъчна информация следва да бъдат използвани единствено при прякото изпълнение на служебните задължения на органа по приходите. Служителите на органа по приходите са длъжни да опазват тази информация в тайна и на това тяхно задължение кореспондира задължението на лицата да опазват **чл.17, ал.1, т.3 от**

Тази информация представлява данни относно банкови сметки, размер на доходите, размер на начислените, установените или платени данъци, размера на ползваните облекчения, размер на ползван данъчен кредит, информация, която касае резултата от търговска дейност представляваща търговска тайна, всички данни получени или събрани от органа по приходите при осъществяване на техните правомощия.

Субекти задължени да опазват в тайна данъчната информация: органите и служители на НАП, привлечени сътрудници и специалисти в системата на НАП, публичните изпълнители, експерти чл.63, ал.4 от ДОПК, всички други лица на които е предоставена или им е станала известна данъчна информация. Тези лица са длъжни да пазят тайна и да не използват за други цели всички станали им известни факти и обстоятелства . Тази данъчна информация може да бъде разкрита по ред, уреден в закона. Съблюдаването на установения в закона ред за предоставянето на данъчна информация, изключва всякакъв вид отговорност на органите по приходите и другите лица задължени да пазят данъчна тайна.

Чл. 74. (1) Данни, представляващи данъчна и осигурителна информация, се предоставят само по:

1. писмено искане на Президента на Република България във връзка с правомощията му по чл. 98, т. 12 от Конституцията на Република България; 2. искане на орган на Националната агенция за приходите във връзка с осъществяване на правомощията му при условия и по ред, определени от изпълнителния директор;

3. писмено искане на Главния прокурор, управителя на НОИ или директора на съответното териториално поделение на НОИ, директора на Агенция „Митници” или директора на съответното териториално поделение на Агенция „Митници”, директора или съответния публичен изпълнител на Агенцията за държавни вземания, ръководителите на Агенцията за финансово разузнаване, Агенцията за държавна финансова инспекция, Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, председателя на Сметната палата - при необходимост във връзка с осъществяване на определените им в закона правомощия; 4. по писмено искане на съдебни

изпълнители - във връзка с образувано пред тях дело. (2) Извън случаите по ал. 1 данъчна и осигурителна информация може да се предоставя само: 1. с писмено съгласие на лицето, или 2. въз основа на акт на съда, или 3. по инициатива на орган на Националната агенция за приходите - в случаите, когато това е предвидено в закон.

Чл. 75. (1) Съдът, извън случаите на чл. 74, ал. 2, т. 2, може да постанови разкриване на данъчна и осигурителна информация по обосновано и мотивирано искане на:

1. прокурора, дознателя или следователя - във връзка с образувана предварителна проверка или наказателно производство; 2. министъра на вътрешните работи, главния секретар на Министерството на вътрешните работи, директора на областна дирекция „Полиция“ - при необходимост във връзка с осъществяване на определените им в закона правомощия. (2) Адм-я съд по местонахождението на компетентния орган по приходите се произнася по искането за разкриване на данъчна и осигурителна информация с мотивирано определение в закрито заседание не по-късно от 24 часа от постъпването му, като определя лицето, по отношение на което се разкрива данъчната и осигурителна информация, обхвата на конкретните индивидуализиращи данни за него съгласно чл. 72, ал. 1 и срока за разкриване на сведенията. Определението не подлежи на обжалване.

1 По писмено искане на Президента на РБ във връзка с правомощията му по опрощаване на несъбираеми данъчни задължения;

2. По искане на орган от НАП във връзка със осъществяване на правомощията му по ДОПК и при условия и ред на директора на НАП;

2.1. Писмено искане от ТДР на НАП до ТДР, където се съдържат информационните носители. Неправилно направено искане се отправя до комп. орган. Комп. орган се произнася в опр. Срок, ако такъв не е указан то той е 7 дн.

2.2. Други закони да съдържат указания за задължения за предоставяне на информация от органите на НАП – чл.205, ал.2 НПК, чл.11 от ЗСПДеца, чл.3 във връзка с чл.11 от ЗМИП; (препоръчано писмо, срещу подпис на получателя с трите имена и длъжност)

3. Писмено искане от Гл-я прокурор, Директора на Агенция Митници, АДВ, ръководители на АФР, АФИ, КУИППД;

4. Съдебни изпълнители в случаите, когато информацията касае образувано при тях дело ;

5. Писмено съгласие на лицето; чл.74, ал.2, т.1 от ДОПК наличието на съгласие на задълженото лице, за което се отнася информацията, освобождава от отговорност органите по приходите за неправомерно предоставяне на информация. Писменото съгласие следва да съдържа наименование, седалище и адрес, конкретизация на индивидуализираните данни, които следва да бъдат разкрити, повода по който се дава съгласието, подпис на задълженото лице, печат на ЮЛ, името ЕГН на третото лице, на което да бъде предоставена тази информация.

6. Акт на съд. Чл. 74, ал. 2 т. 2 вр. чл.75 от ДОПК съдържат особена процедура за разкриване на данъчна информация. Касае се за производство в което съдът упражнява предварителен съдебен контрол върху отправените искания. Органите които могат да правят искане за разкриване на тази служебна тайна са точно определени в закона. Прокурор, дознател и следовател във връзка с образувана предварителна проверка или наказателно производство. Министъра на вътрешните работи, гл.секретар на МВР, Директора на Полиция .... във връзка с осъществяване на определените им в закона правомощия. Искането се адресира до АС по местонахождението на компетентен орган, който ще разкрива ДИ, АС се произнася с мотивирано определение в закрито заседание в срок от 24 часа от постъпване на искането. В определението на АС са посочва лицето по отношение на което следва да бъде разкрита данъчната информация, посочва се обхвата на конкретните данни за това лице (да се разкрие банкова сметка доходи) определението се посочва и срок в който НАП да се произнесе. Определението не подлежи на обжалване.

Опазване на тайна на ДИ е основен принцип в данъчното производство. С опазването на този принцип изключва възможността за използването на тези индивидуализиращи данни за цели различни от сл. задължения на органите по приходите. При неизпълнение на тези задължения в ДОПК е предвидена административно-наказателна отговорност. **Чл.270 от ДОПК** – лицата, които са длъжни да пазят данъчна тайна, както и лицата имащи по други закони достъп до данъчна информация се наказват с глоба от 1000 до 5000 лв. или 10000 лв. за по тежки случаи когато разпространяват факти и обстоятелства представляващи ДИ, освен глобата виновните лица могат да бъдат наказани с лишаване от право на заемане на съответната длъжност в срок от една година.

7. Срокове в данъчните производства. Изчисляване на сроковете. Спазване на сроковете

Сроковете са уредени в Глава V от ДОПК. За неуредените в ДОПК въпроси се прилага ГПК.

Чрез сроковете се въздейства върху реализирането на правата на данъчните субекти. Те са предвидени в самия закон или публичния изпълнител определя сам тези срокове в рамки определени в закон. Сроктът е 14 дневен, ако не е определен друг. Органът по приходите или публичният изпълнител не могат да определят срок по-малък от 7 дни. Законни са сроковете, чиято задължителност е предвидена от нормата на закона, като в тези случаи законът определя и началния момент, от който започват да текат тези срокове. Също както и в гражданския процес, продължителността може да се определя по дни, по месеци и по години.

- по години – на същото число и в същия месец на годината, която е определена, ако няма такова число – в края на месеца;
- по месеци – на съответното число на последния месец, ако този месец няма съответното число, този месец изтича в последния ден;
- по седмици – в съответния ден на последната седмица;
- по дни.

Когато срокът изтича в неприсъствен ден, то той изтича в следващия присъствен ден. Срокът може да тече от неприсъствен ден.

В общия случай действията на задължените лица се извършват или документите се подават в териториалната дирекция, където е регистриран данъчния субект. Това е компетентната данъчна дирекция. Второто условие, за да е спазен един срок, е действието да е извършено/документите да са подадени преди изтичането на срока. Третото условие относно спазването на сроковете е, че действието следва да е извършено или документите да са подадени пред надлежен орган.

Введено е едно изключение – срокът се смята за спазен, макар и документите да са подадени пред ненадлежен орган, когато изпращането или получаването на документите е станало чрез пощенски оператор, куриер или по електронен път чрез използване на универсален електронен подпис на подателя. Във всички тези случаи административният орган, получил документите, е длъжен да приложи принципа на служебното начало и да препрати преписката на компетентния орган. Принципът на служебното начало е визиран в чл. 5 ДОПК, а задължението за изпращане – в чл. 7 ал. 2 ДОПК.

Когато срокът не е установен от закона, а също и когато не е определен от органа по приходите и публичния изпълнител, се приема, че той е 14 дни. В правото на органите по приходите и публичните изпълнители е да определят срок за извършване на действия или представяне на документи, като този срок не може да бъде по-кратък от 7 дни. Органите по приходите и публичните изпълнители не могат да определят срок, по-кратък от обявения в закона, когато има такъв определен срок. Установените със закона срокове за подаване на декларации не могат да бъдат удължавани от министъра на финансите, нито пък от органите на НАП. Могат да бъдат удължавани само сроковете, които са определени от органите по приходите или публичните изпълнители. Условието за удължаване на тези срокове са следните:

- наличие на уважителна причина;
- молба от заинтересованото лице, подадена преди изтичането на срока, чието продължаване се иска;